

Posudek na diplomovou práci Bc. Hany Maškové Raně středověká tuhová keramika z jižních Čech

Práce Hany Maškové představuje shrnutí určité etapy technologického a archeologického výzkumu tuhové keramiky. Základem práce je rešerše literatury a základní charakteristika hmotných pramenů. Autorka se však snaží propojit všeobecný přehled o tuhové surovině s dílčími analýzami přírodovědnými, ale ne vždy jsou výsledky relevantní. V práci se objevuje se množství informací pro obecný přehled užitečných (etymologická analýza slov grafit-tuha nebo například zásadně neúplná kapitola 3.2.3. Ložiska grafitu v Evropě), o kterých ale lze uvažovat v tom smyslu, jestli nejsou v rozporu se zadaným tématem.

Formální stránka práce

Jazyková stránka

V rozsáhlé práci (více než 140 stran textu) se pochopitelně objevují drobné překlepy: např. str. 36, pozn. 34 dole „uvážováno“ místo uvažováno; str. 125 poslední řádka dole „neměcký“ místo německý; str. 129 osmá řádka odspodu „Kláštěra“ místo Kláštera; str. 138 sedmý řádek odspodu „Strkutura“ místo struktura. Chybí i uzavření věty tečkou (str. 125 druhý řádek odspodu), ojedinělé je nerozdělení slov (str. 27 čtvrtý řádek odspodu).

Častější je vynechání písmene ve slově, např. str. 36 patnáctý řádek odshora „středověk“ místo středověku; str. 104 třináctý řádek odspodu „reginů“ místo regionů; str. 139 třetí řádek odspodu „Charakteristia“ místo Charakteristika. Další chyby však nepříjemně mění jména: str. 21 devátá řádka odspodu „Kosclník“ místo Koscelník; str. 45 třináctá řádka odshora „Zvařel“ místo „Zavřel“; str. 110 šestá řádka odspodu „Procháka“ místo Procházka. Podobný nedostatek můžeme odhalit i u názvů lokalit: str. 135 sedmá řádka odspodu „Smoleš“ místo Smoleč, ve třech případech je zkomoleno jméno hradiště v Chřešťovicích na v „Chřešťovích“ (str. 48 devátá řádka odshora, str. 102 devátá řádka odshora, str. 104 desátá řádka odshora). Zásadní problém pro autorku je psaní závorek. V nejméně 25 případech je ve větě použit text uzavřený v závorce, za nímž následuje opět text v závorce bez jakéhokoli rozlišení interpunkcí nebo jinak.

Citace (Prameny a literatura)

Podstatná část citovaných pramenů odpovídá základním předpokladům, především tam, kde jde o monografie. U časopisů našich i zahraničních v některých případech chybí podstatná část citace: např. u některých titulů je uváděna pouze zkratka („Výběr“) nebo není uvedeno místo vydavatele, což ztěžuje kritiku pramenů.

Heuristická stránka práce

Autorka se snaží nastínit základní charakteristiku raně středověké tuhové keramiky z jižních Čech. Základem její analýzy jsou 3 soubory tuhové keramiky z hradišť v Doudlebech, Chýnově a Chřešťovicích, k nimž je volně přiřazen materiál z Písecka.

V úvodní části práce je v obecných rysech shrnuto poznání grafitu jako nerostné suroviny a jeho použití ve výrobě keramiky. Základem textu práce jsou jak informace převzaté doslovně z odborné geologické literatury, tak i z internetu. Zvláště co se týká internetových zdrojů, je nutná výrazná kritika pramene. Čím dál tím více je nahrazováno historické studium nekritickým přejímáním informací z internetu. Při vši úctě k rozsahu informací na

cs.wikipedia.org nejsou často psány odborníky, ale zájemci o problematiku, je tedy nutné ověřit údaje z dalších zdrojů.

Jsem schopen pochopit snahu o úplnost informací, ale domnívám se, že v práci o raně středověké tuhové keramice nemusí být nutně sdělení o tom, že se čistý grafit používá k výrobě „krémů na boty, gumy aj.“ Nebo že „slouží k utěsňování pohyblivých a jiných strojních součástí náhradou za azbest“ (str.9 řádka 7-8 odspodu).

V rámci popisu lokalit s výskytem tuhy v Čechách (i jižních) postrádám využití osmidílné zcela klíčové práce Josefa Kratochvíla: Topografická mineralogie Čech, NČSAV Praha 1957-1966, který uvádí základní informace o ložiscích grafitu a jejich exploataci na českém území, včetně pramenů historických (tedy i o lokalitách již zaniklých).

Metodologická stránka práce

Jak již bylo zmíněno vybraný materiál ze tří lokalit-hradišť, s dalšími přiřazenými byl analyzován archeometricky a makroskopicky (pozor na terminologii, autorka místy používá odlišnější termíny, např. obvyklý termín „šroubovice“ nahrazuje termínem „spirálovitá rýha“). Základním problémem zde zůstává úroveň vstupních archeologických informací. Datování raně středověké keramiky je zatíženo výraznou subjektivitou a v řadě případů je zatíženo výraznými chybami (viz Lutovský, M.: Jižní Čechy v raném středověku. Příbram 2011). Neznáme ani důvod, proč byla tuhová keramika v jižních Čechách vůbec vyráběna, i zde jsou naše závěry spekulativní.

Autorka práce se snaží z analýz vytěžit zásadní informace o chronologii, ale na to je sledovaný materiál málo reprezentativní. Je to dáno i skutečností, že keramika je získána často pouze sběry a také není mnohdy vůbec kvalitně publikována, je nutné studovat také i sbírky malých venkovských muzeí (Milevsko). Protože více než čtvrtina lokalit v Archeologické databázi Čech chybí. V případě autorky by bylo vhodnější se věnovat pouze počátkům tuhové keramiky, protože např. na Písecku tvoří keramika druhé poloviny 12. a první třetiny 13. století určitý genetický blok, kde výraznou změnu lze pozorovat až v období vlády Přemysla Otakara II. Proto by patrně bylo vhodné v budoucnu pracovat také s tuhovou keramikou 13. století, protože by nám to mohlo blíže objasnit strukturu předchozího vývoje.

Jak složité otázky je nutné řešit uvádím na případu Milevska, kde autorka uvádí (str.48), že zde není grafitová keramika přítomna. Na katastru Milevska byla v mladší fázi raného středověku nejméně 3 sídliště, včetně jednoho centrálního. Všechna obsahují vysoký podíl tuhové keramiky, pouze centrální lokalita má kolem 10 % keramiky bez tuhy. A pokud mluvíme o období závěru raného středověku, jde téměř výhradně o importy. Pokud by byl materiál z lokality získán pouze sběry, byly by výsledky statisticky zavádějící.

Shrnutí

Autorka se pokusila o shrnutí informací o jihočeské tuhové keramice raného středověku. Dílčími analýzami se snažila získat základní informace o chronologii a technologii výroby. Závěry diplomové práce naznačují, že cílem do budoucna bude detailní studium jednotlivých lokalit a teritorií. Rozdílná je tuhová keramika v oblasti jihovýchodního Jindřichohradecka, kam postupně směřuje od jihu kolonizace z území Waldviertelu, kde je známa tuhová keramika od 8. století, od tuhové keramiky Českobudějovicka nebo Táborska. Ale i v těchto regionech jsou lokality s rozdílnou chronologií, např. na správním bodě první zmíněné oblasti hradu Landštejně tuhovou keramikou téměř postrádáme (ve venkovských osadách je její přítomnost 100%). Diplomová práce Hany Maškové by se mohla stát dobrým základem pro další studium středověké tuhové keramiky. Přestože se obsah práce nekryje úplně s jejím názvem, hodnotím práci známkou velmi dobře a doporučuji ji k obhajobě.

PhDr. P.Břicháček
Západočeské muzeum v Plzni